

Ekeren, Prinshoeveweg

Programma van Maatregelen

Auteur:

D. Van den Notelaer (Veldwerkleider; OE/ERK/Archeoloog/2018/00204)

Autorisatie:

B.A.T.M. Wee kers-Hendri kx (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum een nota opgesteld naar de archeologische waarde van het plangebied Ekeren, Prinshoeve weg (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). De nota bestaat uit een proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen restauratie van de pastorie en de bouw van een woonzorgcentrum. Aangezien de werken niet toelaten het proefsleuvenonderzoek in één fase uit te voeren, wordt in deze nota enkel het eerste deelgebied behandeld (Afb. 2). Voor het tweede deelgebied zal een nieuwe nota worden opgesteld. De nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota (2018A391), uitgevoerd door All-Archeo BVBA in het voorjaar van 2018.¹

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

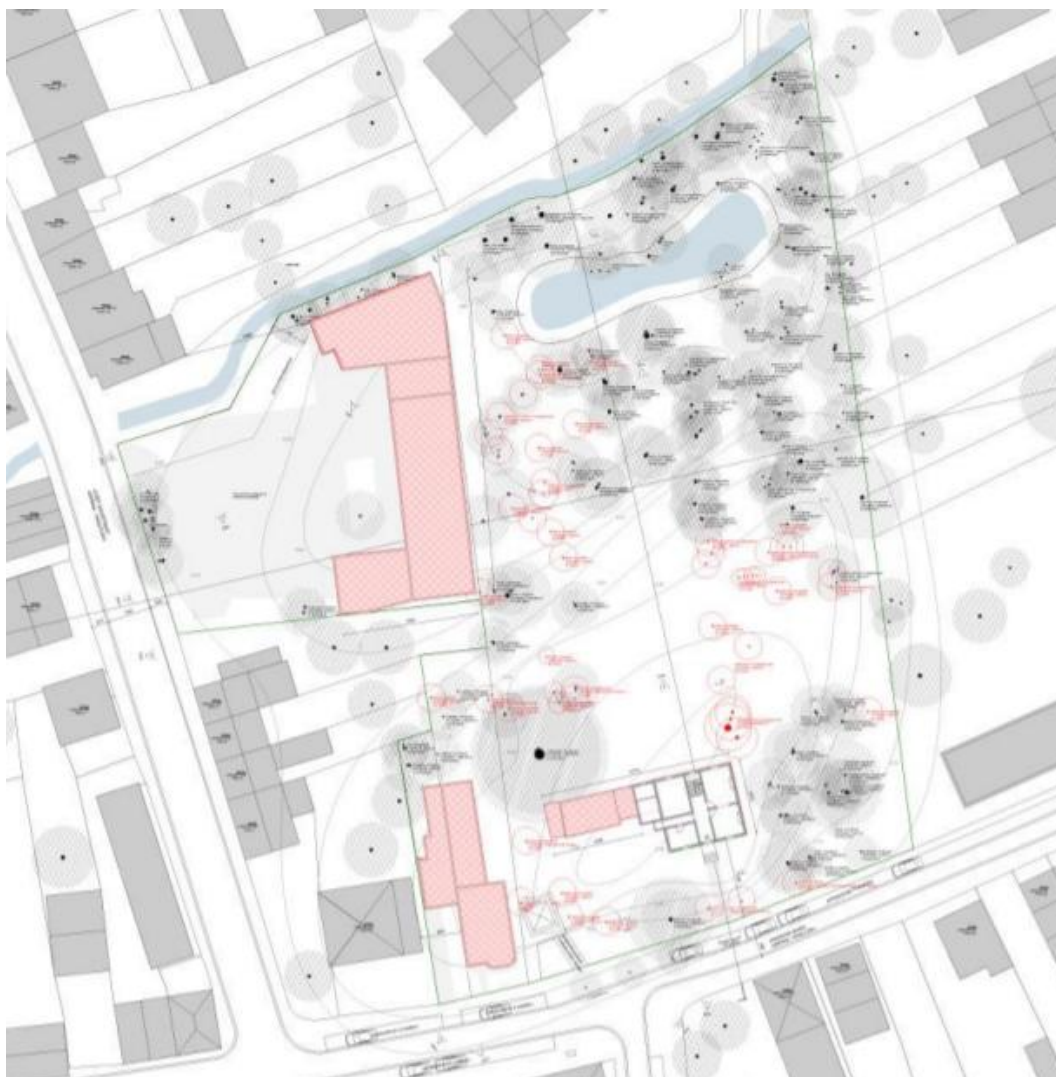
¹ Reyns & Ferket 2018.

Afb. 2. Fasering van het onderzoek.

2 Aanleiding van het onderzoek

In het plangebied wordt de bouw van een nieuw woonzorgcentrum gepland. De bestaande gebouwen en enkele bomen op het terrein dienen hiervoor te worden gesloopt (afb. 3). Dit is uitgezonderd het pastoriegebouw dat in het nieuwe bouwproject zal worden geïntegreerd. Er worden echter wel enkele bestaande muren van dit gebouw gesloopt, en ook de kelder zal worden verkleind. Deze ingrepen zullen geen verstoringen in de bodem met zich meebrengen.

Afb. 3. Plan met in het rood de te slopen gebouwen en de te rooien bomen (Reyns & Ferket 2018).

Er worden vier nieuwe gebouwen gepland op het terrein (afb. 4). De maximale verstoring diepte van deze gebouwen bedraagt ca. 6,84m-mv. Naast de bouw van deze gebouwen, zal ook de aanleg van waterputten en septische putten de ondergrond verstoren. De hoogspanningscabine in het zuidwesten van het plangebied zal vervangen worden door een nieuw exemplaar dat voorzien wordt in een bijgebouw ten westen van het pastoriegebouw.

Afb. 4. Ontwerpplan (Reyns & Ferket 2018).

Naast de eigenlijke bouwwerken zal ook de aanleg van de tuinzone ingrepen in de bodem met zich meebrengen. Er worden verhardingen, een wandelpad en verscheidene beplantingen voorzien. Deze zullen een gemiddelde verstoringdiepte tussen 50 en 80cm-mv teweegbrengen.

De consequentie van de laatste, voorgenomen ingrepen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

De geplande werken zullen plaats vinden in twee fasen. Tijdens de eerste fase zullen de neer te halen structuren en de te rooien bomen in het oosten van het plangebied verwijderd worden en zal er begonnen worden met de constructie van de gebouwen. Wanneer dit is gebeurd zullen de gebouwen en de parking in het westen van het plangebied worden verwijderd waarna er op deze plaats ook gebouwd kan worden. Op deze manier kan de parkeergelegenheid in het westen zo lang mogelijk behouden worden. Om deze reden zal ook het archeologisch onderzoek in twee fasen moeten gebeuren (afb. 5).

Afb. 5. Aanduiding van de uitgegraven sleuven, fase 1, en fase 2.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het vooronderzoek worden besproken. Dit omvat zowel de resultaten van het reeds eerder uitgevoerde bureau onderzoek, als het recent uitgevoerde proefsleuvenonderzoek.

3.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Voor het plangebied werd een archeologienota bestaande uit een bureau onderzoek (projectcode 2018A391) opgesteld.² Hieruit bleek dat het plangebied zich bevindt in het noordelijke deel van de

² Reyns & Ferket 2018.

Scheldedepolders. Uit de tertiaire kaart kon worden afgeleid dat zich in de ondergrond de Formatie van Lillo bevindt. Op de quartairgeologische kaart valt af te lezen dat zich in het plangebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair bevinden. Op de bodemkaart is het plangebied als een bebouwde zone gekarteerd.

De eerste vermelding van Ekeren is terug te vinden in 1155. Het plangebied zelf situeert zich in Donk, een wijk waarvan historische documenten voor het eerst gewag maken in 1401. Later zal deze wijk zich ontwikkelen tot een zelfstandige parochie. In deze parochie konden verscheidene kasteeldomeinen teruggevonden worden. De vroegst geraadpleegde historische kaarten zijn de Ferrariskaarten (1771-1778) tonen aan dat het plangebied bestaat uit akkeren/of weilanden. Dit landgebruik blijft onveranderd tot aan het eind van de 19^e eeuw. In 1889/1890 wordt immers de pastorie van de Heilig-Hart-van-Jezuskerk gebouwd. In de tweede helft van de 20^e eeuw wordt de bebouwing op het terrein uitgebreid. Op luchtfoto's uit 1971 en 1979-1990 valt te zien dat er op een groot deel van het plangebied bomen staan.

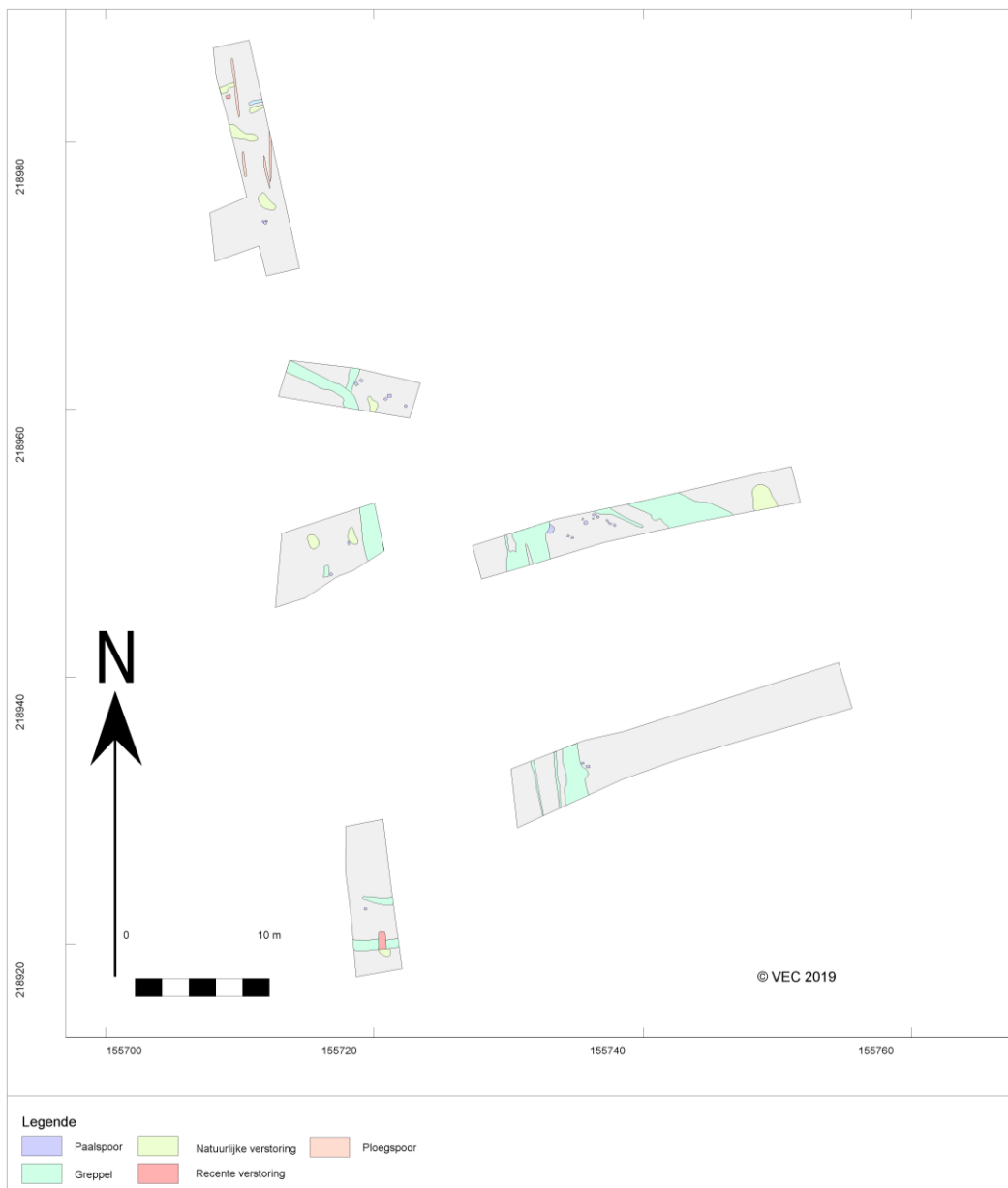
In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische contexten bekend. Deze betreffen voornamelijk contexten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd die betrekking hebben tot het gehucht Donk. Wat verder van het plangebied werden verscheidene vondsten lithisch materiaal gedaan. Deze vondsten vallen te dateren in het midden-paleolithicum, het mesolithicum en het neolithicum. In de ruimere omgeving werden ook sites met bewoningssporen uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode en volle middeleeuwen opgegraven.

3.2 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Het was niet mogelijk om het proefsleuvenonderzoek in één fase uit te voeren. Daarom werden er in deze eerste fase reeds sleuven aangelegd. Deze sleuven konden niet volledig volgens plan worden aangelegd. Desalniettemin kon de beoogde dekkingsgraad voor fase 1 worden benaderd.

De meeste sleuven toonden een bodemopbouw bestaande uit een bouwvoor met daaronder een plaggenbodem. Onder het plaggendek kon een C-horizont bestaande uit dekzand worden vastgesteld. Er kon nergens een restant van een B-horizont worden waargenomen. Dit wijst erop dat de top van de oude bodem mee werd omgeploegd met de plaggenbodem. In twee profielkolommen werd een recent verstoring aangetroffen. In één profiel zette deze verstoring zich door tot in de C-horizont.

Naast ploegsporen, recente en natuurlijke verstoringen, werden er tijdens het proefsleuvenonderzoek verscheidene greppels en paalsporen teruggevonden (afb. 6). Deze sporen zijn restanten van ontginning van het terrein als akkerland in de omgeving van het gehucht Donk. Dit landgebruik lijkt aan te vangen vanaf de Late Middeleeuwen. Naast de archeologische data uit het proefsleuvenonderzoek, wordt dit ook aangetoond door de bodemopbouw en het historische kaartmateriaal. Een opgraving van deze contexten zou geen substantiële kennisvermeerdering opleveren. Daarom wordt er voor fase 1 geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen.

Afb. 6. Allesporenkaart.

4 Bepaling van maatregelen

4.1 Fase 1

Op basis van het bureauonderzoek werd de mogelijkheid op waardevolle archeologisch resten binnen het plangebied reëel geacht. Daarom werd er een zones binnen het plangebied afgebankend waar bodemingrepen eventuele archeologische resten zouden kunnen vernietigen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen archeologisch waardevolle sporen aangetroffen.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert derhalve het deelgebied van fase 1 vrij te geven. Wanneer de verharding en bebouwing op het andere deelgebied zijn afgebroken, kan ook fase 2 van start gaan.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerend erfgoed decreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

4.2 Fase 2

Het proefsleuvenonderzoek voor fase 2 dient nog te worden uitgevoerd. Voor de aanvang van fase 2 dient de verharding en bebouwing te worden afgebroken. In fase 2 worden er vier sleuven gepland (afb. 7). Dit komt neer op circa 950m², waarbij er nog 235m² voorzien wordt voor extra kijkvensters of dwarssleuven.

Afb. 7. Aanduiding van de uit te graven sleuven tijdens fase 2.

De vooropgestelde onderzoeksvragen die gelden voor fase 1 blijven behouden:

Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?

- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn steentijd artefacten aangetroffen binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Zijn er sporen aanwezig die te relateren zijn aan het gehucht Donk en wat is de aard en datering van deze sporen?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen

van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Het onderzoek dient te gebeuren volgens hoofdstuk 8.6 van de Code voor Goede Praktijk. Er worden voor fase 2 geen afwijking van de Code van Goede Praktijk voorzien.

Literatuur

Reyns N. & R. Ferket, 2018: *Archeologienota Ekeren (Antwerpen) – Prinshoeveweg*. Temse: All-Archeo BVBA.